

Allt att vinna

**En studie om hinder för att främja djurförsöksfria
forskningsmetoder i Sverige**

Inledning

Forskning utan djurförsök har potential att göra forskningen betydligt mer effektiv än forskning som involverar djurförsök. Till exempel kan ledtiden från idé till färdigt läkemedel kortas rejält om moderna djurfria metoder används istället för djurförsök. Liknande fördelar finns på flera områden. Forskning med djurförsök används ofta utan att det går att bevisa att det är en bra eller effektiv forskningsmetod. Det får negativa konsekvenser för såväl samhällsekonomi som forskningskvalitet.

Forska Utan Djurförsök är en stiftelse som sedan mer än 50 år tillbaka arbetar för utveckling av moderna djurförsöksfria forskningsmetoder, där djurförsök kan ersättas med andra metoder. Denna studie syftar till att ge en överblick kring vilka hinder för att främja djurfria forskningsmetoder som forskare själva identifierar.

Regeringen har nyligen genomfört satsningar på ett nationellt 3R-center (3R står för replace, reduce, refine) och berörda myndigheter har getts i uppdrag att ta fram 3R-planer. Frågan har fått större politisk uppmärksamhet än tidigare, men fortfarande ligger vi långt efter många andra länder.

Vi vill att Sverige tar upp kampen mot länder som Nederländerna och Storbritannien och blir en drivande kraft i att främja och utveckla metoder för djurförsöksfri forskning. Denna studie, som ger en bild av såväl utmaningar som möjliga vägar framåt, är ett bidrag till en sådan utveckling.

Carina Franzén, kanslichef, Forska Utan Djurförsök, februari 2019

Innehåll

Inledning.....	2
Innehåll.....	3
Sammanfattning.....	4
Resultat.....	5
1. Stort intresse från det omgivande samhället.....	5
2. Varierande kunskaper om djurförsöksfria metoder på lärosätet	6
3. Stor efterfrågan på djurförsöksfria forskningsmetoder	7
4. Tveksam främjandeeffekt av forskningspolitiken	8
5. Svårare bli publicerad om djurförsöksfria forskningsmetoder	9
6. Svårare att få finansiering för djurförsöksfria forskningsmetoder.....	10
7. Svårt få stöd även från externa finansiärer	11
8. Forskning med djurförsöksfria metoder anses inte meriterande	12
Flera hinder och möjligheter för att främja djurförsöksfria metoder.....	13
Fyra steg för att ytterligare främja djurförsöksfria forskningsmetoder.....	14
Metod.....	14

Sammanfattning

Denna rapport bygger på en enkätundersökning som riktar sig till forskare som använder eller har använt djurförsöksfria forskningsmetoder. 51 av 196 forskare har svarat.

Resultaten visar att det finns ett stort intresse för djurförsöksfria metoder, men att varken politik, finansiering eller kunskapsuppbyggnad riktigt hänger med.

Åtta av tio uppger att det finns ett ganska eller mycket stort intresse från det omgivande samhället kring djurförsöksfria metoder. Men när vi frågar om kunskaper i den egna organisationen ser vi att de varierar kraftigt. Högst rankas kunskaperna hos den närmaste chefen medan lärosätesledningarna inte får sina kunskaper lika högt skattade.

Det är betydligt fler forskare som uppger att det är svårare att få finansiering, både från lärosätet och externfinansiering, för forskning med djurförsöksfria metoder än vad det är forskare som hävdar motsatsen.

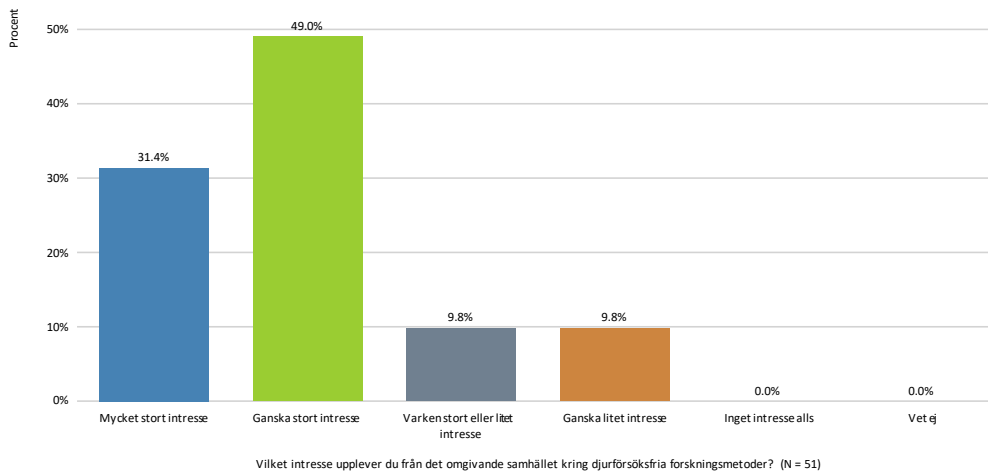
Ganska få av forskarna anser att forskningspolitiken lyckas främja djurförsöksfria metoder och fyra av tio uppger att det är svårare att få artiklar publicerade om djurförsöksfria metoder jämfört med forskning med djurförsök. Det är också en stor andel forskare som anser att djurförsöksfria forskningsmetoder anses lägre meriterande än forskning med djurförsök.

Resultat

1. Stort intresse från det omgivande samhället

Åtta av tio forskare som svarat på enkäten upplever att intresset från det omgivande samhället kring djurförsöksfria forskningsmetoder är ganska eller mycket stort.

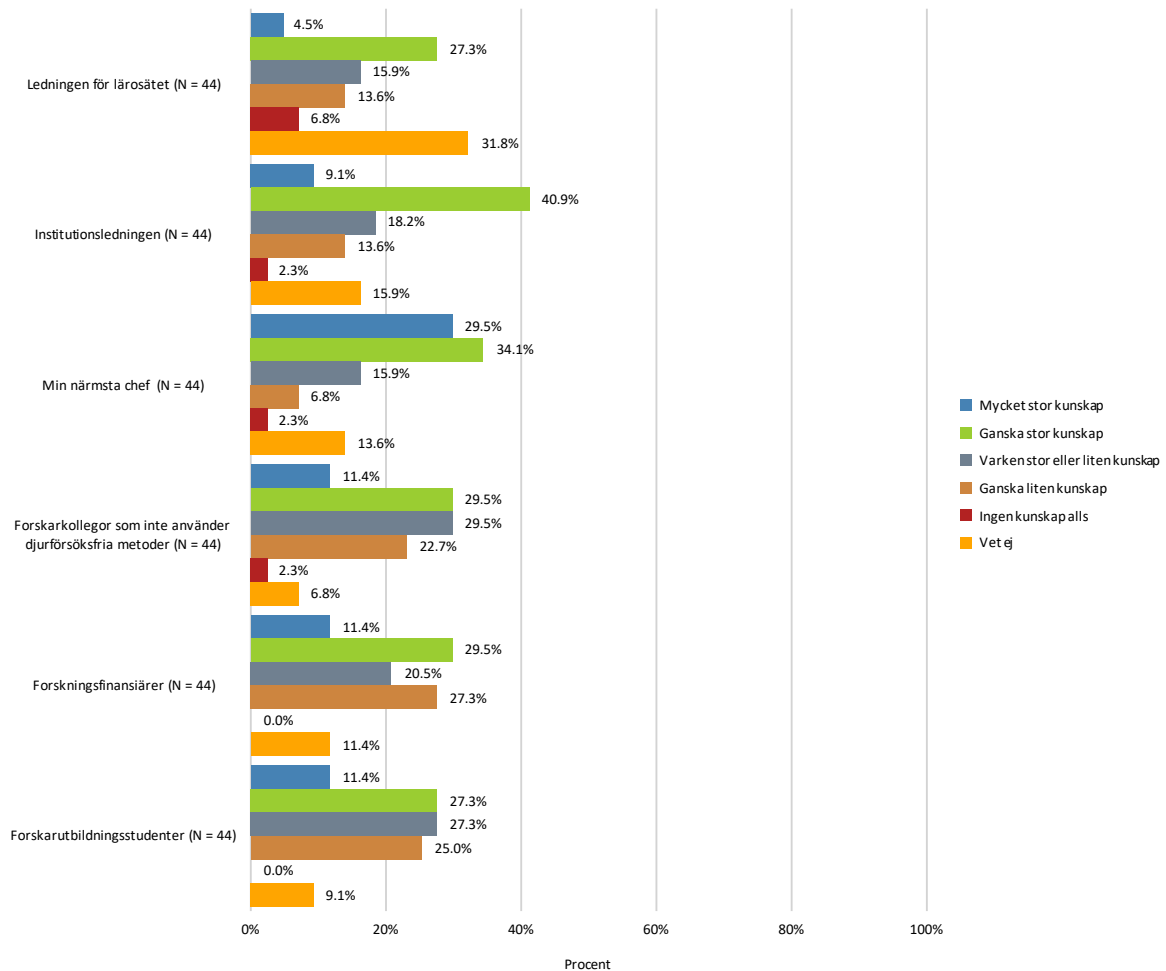
Figur 1. Fråga: "Vilket intresse upplever du från det omgivande samhället kring djurförsöksfria forskningsmetoder?"

2. Varierande kunskaper om djurförsöksfria metoder på lärosätet

Resultaten tyder på att kunskaper om djurförsöksfria metoder skiljer sig ganska mycket åt mellan olika grupper. 64 procent av forskarna uppger att deras närmsta chef har mycket eller ganska stor kunskap. Motsvarande siffra för lärosätets ledning är 32 procent.

Figur 2. Fråga: "I vilken utsträckning upplever du att följande grupper har kunskap om djurförsöksfria forskningsmetoder?":

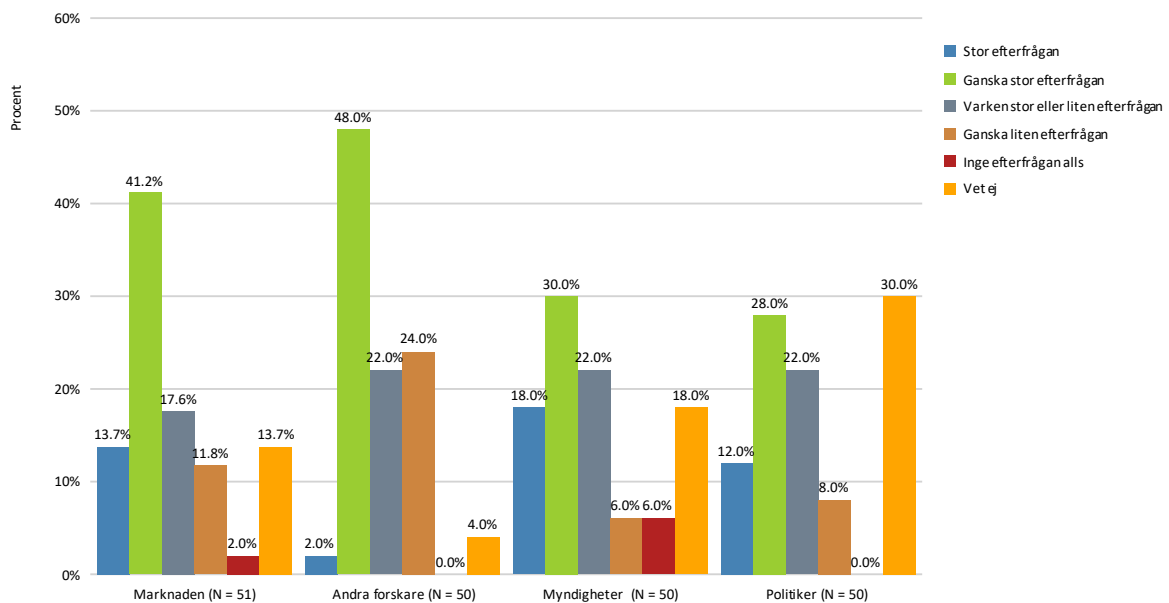

	Mycket stor kunskap	Ganska stor kunskap	Varken stor eller liten kunskap	Ganska liten kunskap	Ingen kunskap alls	Vet ej	N
Ledningen för lärosätet	4,5%	27,3%	15,9%	13,6%	6,8%	31,8%	44
Institutionsledningen	9,1%	40,9%	18,2%	13,6%	2,3%	15,9%	44
Min närmsta chef	29,5%	34,1%	15,9%	6,8%	2,3%	13,6%	44
Forskarkollegor som inte använder djurförsöksfria metoder	11,4%	29,5%	29,5%	22,7%	2,3%	6,8%	44
Forskningsfinansiärer	11,4%	29,5%	20,5%	27,3%	0,0%	11,4%	44
Forskarutbildningsstudenter	11,4%	27,3%	27,3%	25,0%	0,0%	9,1%	44

3. Stor efterfrågan på djurförsöksfria forskningsmetoder

En tydlig majoritet av de svarande forskarna uppger att efterfrågan på djurförsöksfria forskningsmetoder är antingen stor eller ganska stor. Dock verkar efterfrågan från politiker anses lägre än från andra grupper.

Figur 3. Fråga: "I vilken utsträckning upplever du att det finns en efterfrågan på djurförsöksfria forskningsmetoder från marknaden, andra forskare, myndigheter och politiker?"

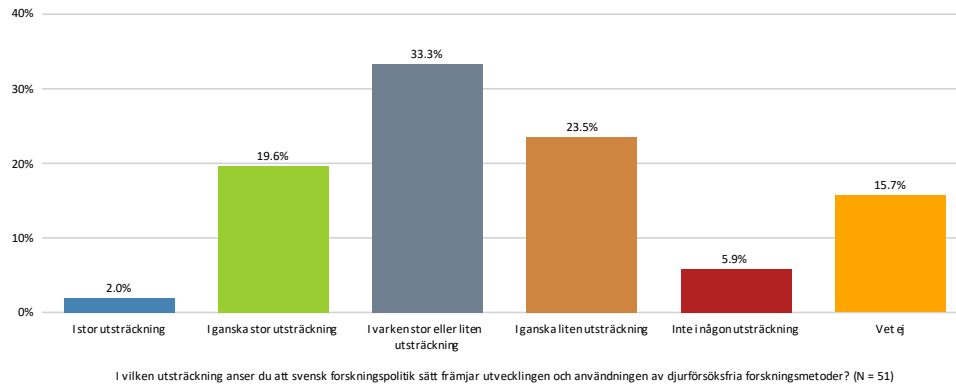

	Stor efterfrågan	Ganska stor efterfrågan	Varken stor eller liten efterfrågan	Ganska liten efterfrågan	Ingen efterfrågan alls	Vet ej	N
Marknaden	13,7%	41,2%	17,6%	11,8%	2,0%	13,7%	51
Andra forskare	2,0%	48,0%	22,0%	24,0%	0,0%	4,0%	50
Myndigheter	18,0%	30,0%	22,0%	6,0%	6,0%	18,0%	50
Politiker	12,0%	28,0%	22,0%	8,0%	0,0%	30,0%	50

4. Tveksam främjandeeffekt av forskningspolitiken

Endast en femtedel av respondenterna anser att forskningspolitiken främjar utvecklingen och användningen av djurförsöksfria forskningsmetoder. I kommentarer till svaren uppges bland annat att det inte syns i tilldelade forskningsmedel och att satsningarna från Vinnova är för begränsade.

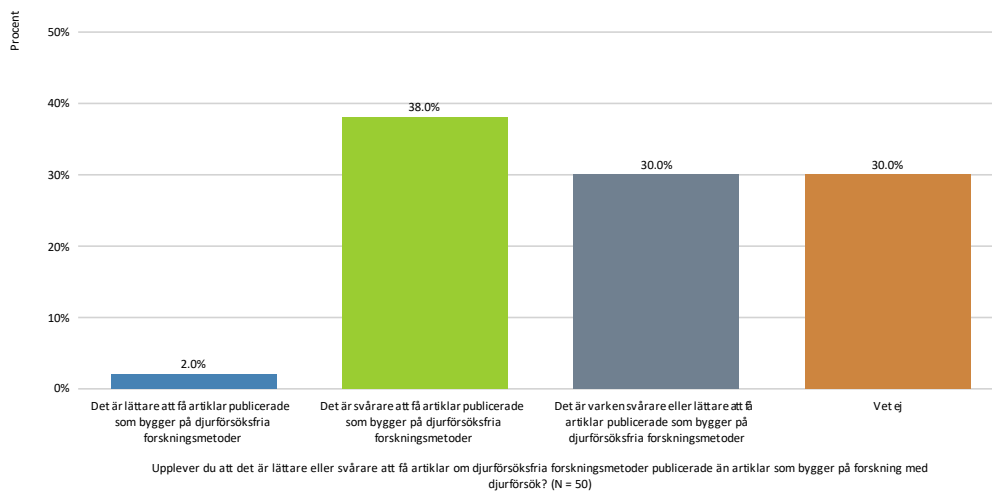
Figur 4. Fråga: "I vilken utsträckning anser du att svensk forskningspolitik främjar utvecklingen och användningen av djurförsöksfria forskningsmetoder?"

5. Svårare bli publicerad om djurförsöksfria forskningsmetoder

En stor andel av forskarna uppger att det är svårare att få artiklar om djurförsöksfria forskningsmetoder publicerade, jämfört med artiklar som bygger på forskning med djurförsök. En nästan lika stor andel anser att det inte är någon skillnad och bland svaren syns att publiceringsmöjligheterna mer handlar om frågeställningar och inte metod. Någon uppger att forskning med djurförsöksfria metoder inte är lika meriterande och att det påverkar publiceringsmöjligheterna negativt.

Figur 5. Fråga: "Upplever du att det är lättare eller svårare att få artiklar om djurförsöksfria forskningsmetoder publicerade än artiklar som bygger på forskning med djurförsök?"

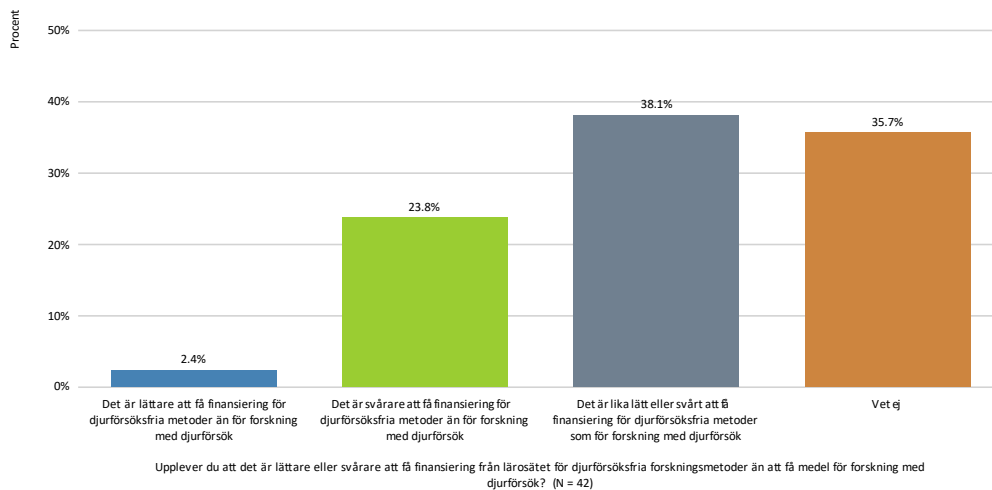

6. Svårare att få finansiering för djurförsöksfria forskningsmetoder

Nästan en fjärdedel av forskarna som svarat på enkäten uppger att det är svårare att få finansiering från lärosätet för djurförsöksfria forskningsmetoder jämfört med medel för forskning med djurförsök. Endast 2,4 procent uppger att det är lättare.

Bland kommentarerna till svaren uppges att svårigheten med finansiering är en följd av svårigheten att bli publicerad i högprestigetidskrifter utan djurförsök och att ens meriter är sämre om man inte varit publicerad på rätt ställen. Direktfinansieringen uppges av någon vara minimal och det framkommer också i kommentarerna att finansieringsmöjligheterna är väldigt områdesberoende.

Figur 6. Fråga: "Upplever du att det är lättare eller svårare att få finansiering från lärosätet för djurförsöksfria forskningsmetoder än att få medel för forskning med djurförsök?"

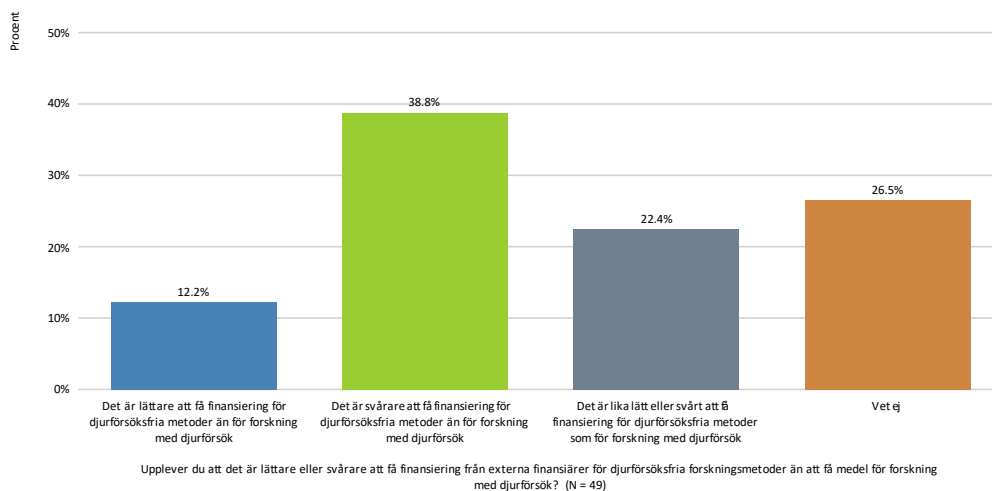

7. Svårt få stöd även från externa finansiärer

Även när det gäller finansiering från externa finansiärer uppger en stor andel att det är svårare med djurförsöksfria forskningsmetoder jämfört med forskning med djurförsök. Det är fler som finner svårigheter att få finansiering externt jämfört med föregående fråga om finansiering från lärosätet. Dock är det samtidigt fler som uppger att det är lättare än på föregående fråga. Alltså en större polarisering av uppfattningar.

I kommentarerna framkommer att externa finansiärer visar intresse för till exempel in vitro-forskning men att de ändå vill att resultaten verifieras med djurförsök. En av forskarna uppger att det är ett stort glapp mellan "första publikationen" av en ny metod och att metoden är upprepad framgångsrikt och färdigvaliderad och därmed praktiskt användbar. Forskaren menar att det för det senare är "mycket mycket svårt att få forskningsmedel".

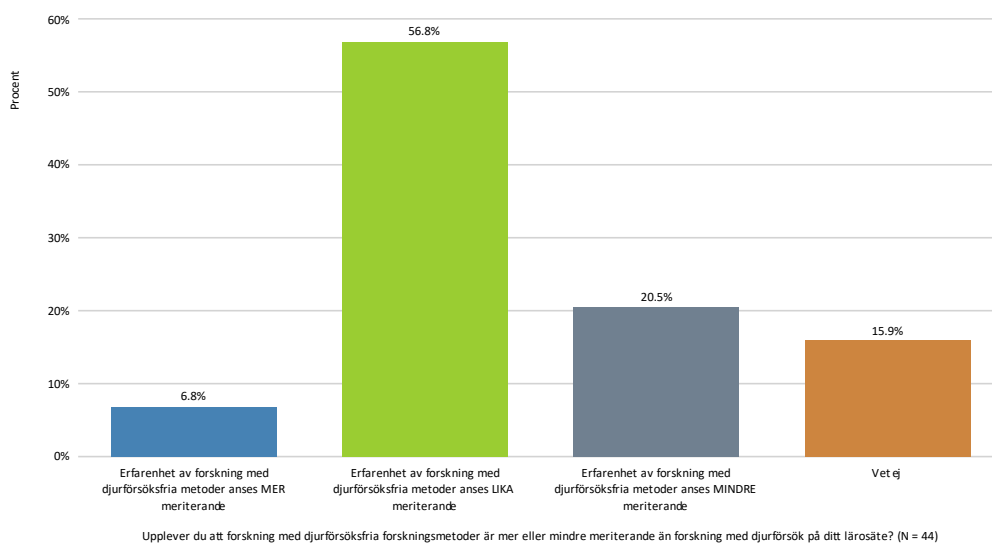
Figur 7. Fråga: "Upplever du att det är lättare eller svårare att få finansiering från externa finansiärer för djurförsöksfria forskningsmetoder än att få medel för forskning med djurförsök?"

8. Forskning med djurförsöksfria metoder anses inte meriterande

Över hälften av forskarna uppger att det på deras lärosäte är lika meriterande med djurförsöksfria forskningsmetoder som med forskning med djurförsök. Nästan sju procent uppger att det är mer meriterande, vilket är positivt. Dock uppger var femte att det är mindre meriterande och ytterligare 16 procent vet inte. En av forskarna uppger att de stora bidragsgivarna inte förstår och är "insnöade" i gamla spår.

Figur 8 Fråga: "Upplever du att forskning med djurförsöksfria forskningsmetoder är mer eller mindre meriterande än forskning med djurförsök på ditt lärosäte?"

Flera hinder och möjligheter för att främja djurförsöksfria metoder

I enkäten gavs respondenterna möjlighet att på en öppen fråga beskriva hinder eller möjligheter för att ytterligare främja utveckling eller användning av djurförsöksfria forskningsmetoder.

Bland alla svar som kommit in framkommer framförallt att det behövs ökade resurser till djurförsöksfri forskning och att det är för låga och kortsiktiga anslag. Resurser för validering av nya metoder efterfrågas. Det nämns också att den djurförsöksfria forskningen ofta är tvärvetenskaplig, vilket kan innebära svårigheter med finansiering.

Det nämns också behov av ökad samordning mellan olika aktörer, till exempel Läke medelsverket och forskare. Någon menar också att det krävs utbildning rörande ämnet och även den lagstiftning som idag finns, för förändra inställningen bland forskare som ofta hänvisar till att "om jag inte gör så här så kan jag inte jämföra mina resultat".

I kommentarerna framförs även att lagkrav och guidelines är avgörande för att främja utveckling eller användning av djurfria metoder samt att Vinnovas uppdrag på området borde bli tydligare.

En forskare framför att det för att öka tilliten till dator- och cellmetoder kan genomföras blinda externa metodvalideringar, vilket sällan görs.

I en kommentar framförs att det under de senaste tio åren skett sådana framsteg inom datahantering och nya cellsystem att möjligheter som främjar användningen av alternativa metoder har öppnats, och att fler därför bör ta steget över och använda de metoder som nu finns.

Fyra steg för att ytterligare främja djurförsöksfria forskningsmetoder

1. Upprätta ett mål för när alla djurförsök inom forskning i Sverige ska vara ersatta
2. Öka de statliga forskningsanslagen till djurförsöksfria forskningsmetoder. Vetenskapsrådet och Vinnova är särskilt viktiga.
3. Höj statusen på djurförsöksfria forskningsmetoder genom att göra dem mer meriterande inom universitet och högskolor.
4. Inför utbildning i 3R-frågor som ett obligatoriskt inslag i forskarutbildningen. För framtida generationer forskare ska det vara självklart att föredra djurförsöksfria forskningsmetoder framför forskning med djurförsök.

Metod

Denna studie bygger på en enkät som skickats ut till totalt 194 forskare som bedömts arbeta med eller ha arbetat med djurförsöksfria forskningsmetoder. 51 av dessa har svarat på enkäten.

Enkäten (distribuerad genom det webbaserade undersökningsverktyget Questback Essentials) skickades via mejl första gången februari 2018 och efter flera påminnelser via e-post och telefon och stängdes enkäten i april 2018. Därefter har resultaten analyserats.

Studien har genomförts och rapporten författats av Agenda PR på uppdrag av Forska Utan Djurförsök.